

MİNÖR BİR MİMARLIK İÇİN

TMMOB MİMARLAR ODASI ANKARA ŞUBESİ
www.mimarlarodasiankara.org

MİNÖR BİR MİMARLIK İÇİN...

Bazen hakikat mutlakaşır; kimlik kendi içine kapanır; anlam sabit bir noktaya çapalanır; dil bir sürçü-lisan olmaksızın kemikleşir; algı kendi yansımada körleşip, aynının imgesine aşık olur. Bu gibi durumlarda kapılarımızı 'dışarıdan' gelen yabancıya açık tutmak, kanıksadığımız ben(lik) kurgumuza yeniden bakma olanağı sağlar. Davetli ya da davetsiz gelen bu yabancıнын derli-toplu evimizi dağıtmasına, hakikatimizi sabuklaştırmasına, anlamımızı kaydırmasına, dilimizi melezleştirmesine ve görüntümüzü bulandırmasına izin vermek bizi içinde hapsoldüğümüz sınırlarla yüzleştirir. Ve bu sınırlar ancak hiç bir kimlik sormaksızın buyur edilen yabancıнын bizlere sunduğu ötekileşme ve başkalaşma 'armağanını' koşulsuz kabul ettiğimiz noktada birer geçide dönüştürülebilir. Evin yabancılaştığı, yabancıнын ise evcilleştiği bu karşılıklı göç halinde olası dünyalar kurulur; henüz duyulmamış, görülmemiş, dile gelmemiş anlam ve hakikatler kesintisiz açığa çıkarlar.

Bu noktada, disiplinlerin sınırları da, benliklerin sınırlarına benzetilebilir. Bazen 'kanonik' nedenlerle sorgulamasız kabullendiğimiz ve süreç içinde körleştirdiğimiz olgular yabancıнын bakışı sayesinde aşınıp yeni biçimler kazanırlar. Ancak dışarıdan gelen bu bakış sayesinde, mimarlık disiplinine içkin bir takım ezberleri bozmak mümkün olabilir. Mimarlık disiplinin doğası gereği benlik/kimlik/sınır politikalarıyla girdiği yakın ilişki düşünüldüğünde, bu tip bir bakış açısı zorunluluk haline gelir.

Mimarlığın bir kimlik politikası olduğu görüşü belki de en çok kesit çizimlerinde açığa çıkar. Bu temsillere masumca yerleştirilen insan figürleri aslında hiç de masum olmayan bir saflaştırma pratiğini gizlemektedirler. Figürler sadece insan ölçeğinin değil, aynı zamanda insan olmanın ölçütünün de belirleyicisidir. Eğer beyaz tenli, Avrupalı, terbiyeli, sağlıklı, akliselim, iyi giyimli, iş sahibi, zengin, nazik ve mutlu değilseniz bu çizimlerde 'yer' bulamazsınız; mimarlığın hiçbir sürçü-lisana olanak tanımayan dili, sizi değiller, sizi yabancı, tehditkâr ya da yıkıcı olarak nitelendirir ve toplumun bir parçası olmanıza rağmen sizi esas gövdenin dışında kalmaya zorlar. Bu bağlamda, mimarlık pratiği barındırma değil bir barındırmama, dışarıda-bırakma pratiğine dönüşür; diğer bir deyişle, mimarlık içeriği saflaştırmak adına kimin dışarıda kalması gerektiğine karar veren bir araç haline gelir.

Peki, mimarlık kendi dilini dışarıya, dışarıda kalan/bırakılan grupların diline nasıl açabilir? Mimarlık, kendi ana-dilinde 'yabancı' gibi konuşmayı nasıl başarabilir; dağarcığına nasıl yeni sözcükler ekleyebilir; nasıl kendi dilinin göçebesi, göçmeni, mültecisi, eşcinseli, fakiri, çingenesi olur; kendi az gelişmişlik noktasını, kendi taşra ağzını, kendi üçüncü dünyasını nasıl bulabilir? Mimarlık disiplini, yabancı oldukları bir mimaride yaşayan insanlar için nasıl bir mimarlık tanımlayabilir; içerisi ve dışarı arasında sınırdan çok, sınırın eşiğe dönüştüğü durumları nasıl tasarlayabilir; birbirimize öteki kalarak konuşmayı imkânlı kılan bir pratik olabilir; var ol(a)mayanı var eden, görünür ol(a)mayanı görünür kılan, sesi ve dili ol(a)mayana ses veren bir pratik haline nasıl dönüştürülebilir? Kısacası, ortak bir şeyleri olmayanlar mimarlık üzerinden bir ortaklık kurabilirler mi?

Bu sorularla gerekliliğine işaret edilen mimari kavrayış, "Minör Mimarlık" olarak isimlendirilmektedir. Minör mimarlık bir azınlık mimarisinin kendisine özgü yerel bir dili, şivesi, lehçesi olmaktan çok, majör-egemen dili maruz bıraktığı tutuma karşılık gelir. Bu anlamda, minör mimarlık bir melezleşme, yersiz-yurtsuzlaşma arayışıdır. Egemen mimari dilin bir öteki-oluşudur; bir yoksul-oluş, evsiz-oluş, göçebe-oluş, göçmen-oluş, sokak çocuğu-oluş, çocuk-oluş, kadın-oluş, eşcinsel-oluş, yaşlı-oluş, hayvan-oluş, işsiz-oluş, engelli-oluş, obez-oluş, cüce-oluş, bağımlı-oluş, azınlık-oluş, suçlu-oluş, dindar-oluş, kısacası ...-oluştur.

Umut Şumnu, Küratör

